

²⁰ Там само. – С. 115.

²¹ Там само. – С. 116.

²² Документ ООН А/АС. 105/880 від 7. 02. 2007 р.

Резюме

У статті розглядаються тенденції розвитку освіти у галузі космічного права, що відбуваються в сучасному світі, а також на рівні регіону Центральної, Східної Європи, Середньої Азії та Закавказзя. Продемонстровано зростання ролі космічно-правової освіти під егідою регіональних навчальних центрів ООН. Приведені аргументи доцільності введення навчальної дисципліни космічного права в програми вищих навчальних закладів, а також можливі форми набуття знань у відповідній сфері особами, причетними до ухвалення управлінських рішень щодо дослідження й використання космічного простору.

Ключові слова: освіта; міжнародне і національне космічне право; Комітет ООН з дослідження та використання космічного простору в мирних цілях; регіональні центри ООН з космічної науки та техніки, Центральна та Східна Європа; підвищення потенціалу космічного права.

Резюме

В статье рассматриваются тенденции развития образования в области космического права, происходящие в современном мире, а также на уровне региона Центральной, Восточной Европы, Средней Азии и Закавказья. Продемонстрировано возрастание роли космическо-правового образования под эгидой региональных учебных центров ООН. Приведены аргументы целесообразности введения учебной дисциплины космического права в программы высших учебных заведений, а также возможные формы обучения в соответствующей области лиц, причастных к принятию управленческих решений в сфере исследования и использования космического пространства.

Ключевые слова: образование; международное и национальное космическое право; Комитет ООН по исследованию и использованию космического пространства в мирных целях; Региональные центры ООН по космической науке и технике, Центральная и Восточная Европа; повышение потенциала космического права.

Summary

The article covers current trends in development of education in the field of space law at the global level, as well as at the level of the region of Central and Eastern Europe, Central Asia and Transcaucasia. Growing role of space law education under the umbrella of UN regional centers on space sciences and technologies is demonstrated. The expediency to introduce space law course into university curricula and possible ways to educate decision-makers involved in exploration and uses of outer space are substantiated.

Key words: education; international space law; national space law; UN Committee on Peaceful Use and Exploration of Outer Space; UN regional centers on space sciences and technologies; Central and Eastern Europe; capacity building in space law.

Отримано 6.09.2010

А. М. КУЗЬМЕНКО

Анатолій Михайлович Кузьменко, кандидат юридичних наук, доцент Київського університету права НАН України

ОСОБЛИВОСТІ ПРОБЛЕМ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ, СУСПІЛЬСТВА І ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ПРОТИБОРСТВА*

На слуху в кожного з нас різні критерії класифікації епохальних циклів у розвитку людської цивілізації. Нам відомі як наукові, так і менш науково визначені характеристики періодів історичного розвитку. Відповідні «епохи» позначені термінами з різним змістом понять, приміром: епоха примітивного суспільства; епоха утворення і розвитку держави; епоха «варварства», інквізиції, «хрестових походів», ренесансу; епоха зародження і розвитку капіталізму, переростання капіталістичної матеріальної економічних експансії в епоху імперіалізму; епоха формування, розквіту і розпаду світових імперій (німецької, голландської, іспанської, португальської, британської, французької); епоха встановлення і домінування у світі мілітаристських, фашистських, інших різновидів тоталітарних режимів; епоха зародження, становлення світової соціалістичної системи, розбудови основ комуністичного суспільства, їх переродження у світову «радянську імперію», її поразки і зникнення; епоха «холодної війни», протистояння світових центрів сили за гегемонію на напрямку «Схід – Захід»; та нинішня епоха «глобалізації»... Виникає потреба дати різноаспектні наукові відповіді на

© А. М. Кузьменко, 2010

* Цією статтею розпочинається цикл публікацій з висвітлення результатів досліджень проблем теоретико-методологічного і політико-правового забезпечення інформаційної безпеки особи, суспільства, держави і політики безпеки в міждержавних і міжнародних відносинах.

проблемні питання сьогодення і змодельовати тенденції розвитку оперативної обстановки в інформаційно-психологічній сфері на найближчу, середню і далеко строкову перспективу.

Мета даної статті полягає у визначенні рівня розвиненості та відповідності сучасним вимогам системи законодавчого забезпечення інформаційної безпеки людини і громадянина, українського суспільства та держави Україна.

Завдання – проаналізувати, оцінити, визначити позитивні здобутки та недоліки в законотворчому процесі у сфері правового і законодавчого забезпечення розвитку сучасного українського суспільства і громадянина в умовах конкурентної взаємодії різних внутрішніх і зовнішніх політичних сил, які беруть участь у визначенні та формуванні сучасних цивілізаційно-ціннісних преференцій українського суспільства та політики держави в політико-ідеологічній та інформаційно-психологічній сфері.

Частина I. Характеристика сучасної парадигми теорії інформаційної безпеки

1.2. Загальна характеристика сучасного розвитку людства і чинників впливу на процеси в конкурентній боротьбі геостратегічних центрів сили за контроль над українським суспільством

Глобалізація – це певна якісно нова епоха в розвитку людства. Реальність сьогодення констатує, що останню чверть XX ст., особливо після розпаду СРСР і впровадження новітніх комунікаційних технологій (комп'ютеризації, Інтернету, мобільного зв'язку тощо), різко прискорили процеси глобалізації, які охопили практично всі держави світу. Нині сучасне світове співтовариство у своєму розвитку має сталу і незворотню тенденцію до глобалізації, тобто до підвищення загальної взаємозалежності учасників світогосподарських відносин. Посилення цієї залежності відбувається в умовах виникнення світових проблем такого масштабу, що в межах потенціалу однієї економічної могутності (держави) подолати їх практично не можливо. Зазначене тягне за собою тенденцію до співробітництва. Посилення світогосподарських, приватноправових контактів прискорює розвиток політико-правових, міждержавних, міжрегіональних відносин.

Як наслідок, національні суспільства і держави як суверени змушені шукати певні шляхи для порозуміння, тобто – наближення своїх поглядів на суспільне життя, встановлення відповідних єдиних технічних і технологічних стандартів у виробництві продукції і товарів, встановлення єдиних правил поведінки у взаємовідносинах, – одним словом – до уніфікації усіх сфер життєдіяльності національних суспільств, держав, неурядових організацій, транснаціональних корпорацій, окремих регіонів, які утворюють цивілізаційні об'єднання. Зазначена позитивна тенденція одночасно тягне за собою й негативи. Так, провідні центри геополітичної сили, використовуючи свій потенціал і тимчасове домінування у світі, намагаються нав'язувати власні моделі організації і управління суспільством з тим, щоб саме їхня модель розвитку суспільства була покладена в основу уніфікації національних суспільств, які нині утворюють цивілізаційні об'єднання.

Зазначені процеси уніфікації в умовах світоглядної конкуренції тягнуть за собою тенденції до стирання певних національних, етнокультурних, світоглядно ментальних відмінностей у представників не домінуючих у світових процесах народів, які беруть участь у сучасних міжнародних процесах, особливо у малочисельних. Одночасно, як зазначалося вище, відбувається процес нав'язування з боку певних домінуючих світових сил (зокрема, США) відповідних, не узгоджених з переважною більшістю учасників міжнародних відносин, моделей цінностей, стандартів і якостей життя. Саме загроза знищення в умовах глобалізації світового суспільства самоідентифікаційних ознак націй і народів або їх заміна чужорідними веде до переродження, викликає велику стурбованість у провідних носіїв національної самобутності, традицій і способу життя.

Саме ця суспільна значимість викликає в наукових і фахових безпекознавчих колах нагальну потребу та доцільність проведення постійного прискіпливого різноаспектного інформаційно-аналітичного моніторингу сучасних процесів і тенденцій у міжнародних відносинах та наукового узагальнення практики, оцінки, аналізу, прогнозування і моделювання особливостей інформаційно-психологічного протистояння суб'єктів геополітичної, гео економічної, геостратегічної конкуренції, місця та ролі в цій галузі специфічних суспільних відносин сил і засобів систем: 1) органів державної влади і управління держав (СОДВ); 2) неурядових національних (ННО) та транснаціональних (ТНО) структур і організацій; 3) транснаціональних військово-політичних об'єднань (ТНВПО); 4) господарських фінансово-промислових корпорацій (ТНК); 5) засобів масової інформації (ЗМІ) та інформаційно-телекомунікаційних корпорацій (ІТК-ТНК); 6) відкритих інформаційно-телекомунікаційних корпорацій (ВІТКС); 7) мережних інформаційних каналів корпорацій (ТНК-СМІК) та корпорацій-провайдерів (ТНК-пр); 8) віртуальних соціальних співтовариств (віртуальних соціальних корпорацій – ВСК); 9) таємних транснаціональних елітарних організацій (ТНЕО), інших латентних (таємних) структур у соціально-політичних і економічних процесах сучасного світового співтовариства, що глобалізується.

Встановлення після серпня 1991 р. латентними транснаціональними, елітарними співтовариствами, контрольованими насамперед американськими та ізраїльськими ТНК, повного контролю над національними політичними елітами та процесами в пострадянських і посткомуністичних державах, а також утворення залежності характеру політичних подій від їх впливу – підтверджують висунуту автором статті ще у 1990 р. наукову гіпотезу про те, що нині насправді відбувається таємне протистояння за перерозподіл сфер геостратегічного впливу на таких рівнях: 1) світових суспільно-політичних рухів (ліберал-демократизму, соціал-демократизму, сіонізму, комунізму, націонал-соціалізму та інших новітніх різновидів крайніх

правих політичних течій нацизму, фашизму тощо); 2) світових релігійних рухів (католицизму, православ'я, протестантизму, магометанства, іудаїзму, конфуціанства, індуїзму); 3) новітніх релігійних та містичних культів; 4) громадських елітарних закритих об'єднань, союзів, лож, громад масонського типу; 5) транснаціональних фінансово-економічних і військово-політичних об'єднань; 6) мафіозних та інших організованих транснаціональних злочинних угруповань; 7) міждержавних відносин.

1.2. Сучасна парадигма безпекознавства та інформаційного права України

У сучасних умовах саме інформаційна безпека є необхідною умовою існування як особи, так і національної держави та суспільства загалом. Виходячи з цього доцільно виокремити такі рівні забезпечення інформаційної безпеки: 1) *рівень особи* (формування раціонального, критичного мислення на основі принципів свободи вибору); 2) *суспільний* (формування якісного інформаційно-аналітичного простору, плюралізм, багатоканальність в отриманні інформації, незалежні потужні ЗМІ, які належать вітчизняним власникам); 3) *державний* (інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності державних органів, інформаційне забезпечення внутрішньої та зовнішньої політики на міждержавному рівні, система захисту інформації з обмеженим доступом, протидія правопорушенням в інформаційній сфері, комп'ютерним злочинам).

При виробленні та реалізації державної політики у сфері забезпечення інформаційної безпеки необхідно враховувати низку принципових позицій.

По-перше, *правове регулювання у сфері інформаційної безпеки* тією чи іншою мірою стосується закріплених у Конституції прав особи на інформацію, положень про демократичний устрій, плюралізм думок тощо, законодавств про інформацію, про забезпечення національної (державної) безпеки, охорону державної та комерційної таємниці, діяльність засобів масової інформації, Інтернету, а також питань захисту інформації з обмеженим доступом.

По-друге, *питання, пов'язані зі зміною чинного законодавства України* в цій сфері, були, є і залишатимуться заручниками внутрішньої політичної боротьби у державі.

По-третє, *важливою складовою державної політики в будь-якій сфері необхідно визнати інформаційне забезпечення*. Така діяльність стає важливим компонентом інформаційної безпеки України протягом всього періоду інтеграції. Якщо українські політики не спроможуться сформувати чіткі цілі, які відповідатимуть національним інтересам, і адекватно донести їх до громадськості — тоді за них це обов'язково зроблять зовнішні суб'єкти.

По-четверте, хоча *громадська думка* є досить піддатливою для впливу (маніпулювання), події в Україні листопада 2004 – січня 2010 р. свідчать на користь методів роз'яснювальної роботи та переконання, а не агресивної пропаганди.

По-п'яте, *пріоритетною аудиторією для інформаційного впливу доцільно визначити представників ЗМІ та викладацько-педагогічний склад вищих навчальних закладів, інших освітніх установ*. Досвід країн Східної Європи переконливо свідчить, що саме ці суспільні групи є неформальними лідерами та виразниками позицій у процесі формування громадської думки.

Основними напрямками державної політики в інформаційній сфері національної безпеки визнано (ст. 8 Закону України «Про основи національної безпеки»): 1) забезпечення інформаційного суверенітету України; 2) удосконалення державного регулювання розвитку інформаційної сфери шляхом створення нормативно-правових та економічних передумов для розвитку національної інформаційної інфраструктури та ресурсів, впровадження новітніх технологій у цій сфері, наповнення внутрішнього та світового інформаційного простору достовірною інформацією про Україну; 3) активне залучення засобів масової інформації до боротьби з корупцією, зловживаннями службовим становищем, іншими явищами, які загрожують національній безпеці України; 4) забезпечення неухильного дотримання конституційного права громадян на свободу слова, доступу до інформації, недопущення неправомірного втручання органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у діяльність засобів масової інформації, дискримінації в інформаційній сфері і переслідування журналістів за політичні позиції; 5) вжиття комплексних заходів щодо захисту національного інформаційного простору та протидії монополізації інформаційної сфери України.

Адекватне реагування на небезпеки, ризики, виклики та загрози інформаційній безпеці виходить за межі чинної нормативної бази і можливе лише за умови прийняття політичних рішень компетентними органами. Основна рекомендація до процесу ухвалення політичних рішень може бути сформульована таким чином: з урахуванням довгострокових стратегічних національних інтересів. Зазначену ознаку довгостроковості може і повинно забезпечити законодавче регулювання найважливіших суспільних відносин. При цьому необхідно виходити із спрямованості нормативно-правових актів на досягнення практичного результату – формування ефективного механізму забезпечення інформаційної безпеки. У механізмі безпекотворення в інформаційній сфері повинні бути враховані національні інтереси в інформаційному середовищі, внутрішні та зовнішні небезпеки, ризики, виклики та загрози цим інтересам і передбачена система засобів із їх виявлення, попередження, нейтралізації і припинення.

З огляду на структуру інформаційного середовища (простору), забезпечення інформаційної безпеки передбачає захист таких елементів: 1) інформації з обмеженим доступом; 2) систем і засобів передавання та зберігання інформації; 3) інформаційного простору від поширення інформації, зміст якої через неповноту, недостовірність тощо суперечить національним інтересам держави.

До елементів системи забезпечення інформаційної безпеки (у вузькому розумінні) відносяться: 1) нормативно-правові акти, які регламентують суспільні відносини в інформаційній сфері та встановлюють юридичну відповідальність у випадку їх порушення; 2) державні та недержавні організації, які забезпечують

продукцією ринок інформаційних послуг (ЗМІ, інформаційні агенції, служби, аналітичні та дослідні організації, власники каналів електронного зв'язку, Інтернет-провайдери, кіноіндустрія та індустрія розваг тощо); 3) сукупність спеціально уповноважених органів держави, які контролюють дотримання інформаційного законодавства (окремі підрозділи СБУ, Міністерство транспорту та зв'язку, Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, Державний комітет телебачення і радіомовлення України, Національна експертна комісія України з питань захисту суспільної моралі, органи прокуратури); 3) практична діяльність зазначених суб'єктів, спрямована на розвиток вітчизняного інформаційного простору. У широкому розумінні до системи забезпечення інформаційної безпеки необхідно віднести Верховну Раду України та її законодавчу діяльність, Президента України, регуляторні та контролюючі державні органи, споживачів інформації та інших суб'єктів.

Результати досліджень свідчать, що сучасне правове регулювання у сфері інформаційної безпеки буде тією чи іншою мірою стосуватися закріплених у Конституції прав особи на інформацію, положень про демократичний устрій, плюралізм думок тощо, законодавства про інформацію, про забезпечення національної (насамперед, державної) безпеки, охорону державної та комерційної таємниці, діяльність засобів масової інформації, Інтернету, а також питань захисту інформації з обмеженим доступом. Детально порушені питання розглядатимуться у наступній публікації.

¹ Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» від 16 листопада 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 1. – Ст. 1.

² Закон України «Про захист суспільної моралі» від 20 листопада 2003 року // Законодавство України: Офіційний сайт Верховної Ради України //: www.rada.gov.ua.

³ Закон України «Про інформацію», прийнятий Верховною Радою України 2 жовтня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48, із змінами від 06.04.2000 // Відомості Верховної Ради. – 2000. – № 20.

⁴ Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 року // Відомості ВР України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.

⁵ Закон України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» від 23 вересня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 49. – Ст. 299.

⁶ Закон України «Про рекламу» від 3 липня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 39. – Ст. 181.

⁷ Закон України «Про систему Суспільного телебачення і радіомовлення України» від 18.07.97 // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 45. – Ст. 284.

⁸ Закон України «Про телебачення і радіомовлення» від 21 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 10. – Ст. 43.

⁹ Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти): Підручник / Остроухов В. В., Петрик В. М., Кузьменко А. М. та ін.; за заг. ред. Є. Д. Скулиша. – К.: КНТ, 2010. – 778 с.

¹⁰ Ліпкан В. А. Безпекознавство: Навч. посіб. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – 93 с.

¹¹ Конституція України. Офіційне видання ВРУ. – К.: 1996.

¹² Соціально-правові основи інформаційної безпеки: Навчальний посібник / Кол. авт.: Кузьменко А. М., Петрик В. М., Остроухов В. В.; за ред. В. В. Остроухова. – К.: Росава, 2007. – 495 с.

Резюме

У статті розглядаються рівень розвиненості та відповідності вимогам сучасності системи законодавчого забезпечення інформаційної безпеки людини і громадянина, українського суспільства та держави Україна; дається оцінка здобуткам і недолікам у законотворчому процесі в умовах конкурентної взаємодії різних внутрішніх і зовнішніх політичних сил, які беруть участь у визначенні та формуванні сучасних ціннісних переваг українського суспільства та політики держави в політико-ідеологічній та інформаційно-психологічній сфері.

Ключові слова: глобалізація, уніфікація, комунікаційні технології, система забезпечення, інформаційне забезпечення, інформаційна безпека, законодавство, правове регулювання, безпека інформації, таємниця, інформація з обмеженим доступом, цензура, захист, нормативно-правові акти, Інтернет-провайдер, трафік, спеціальне діловодство, кіберзлочинність.

Резюме

В статье рассматриваются уровень развитости и соответствия требованиям современности системы законодательного обеспечения информационной безопасности человека и гражданина, украинского общества и государства Украина; дается оценка успехам и недостаткам в законотворческом процессе в условиях конкурентного взаимодействия разных внутренних и внешних политических сил, которые принимают участие в определении и формировании современных ценностных предпочтений украинского общества и политики государства в политико-идеологической и информационно-психологической сфере.

Ключевые слова: глобализация, унификация, коммуникационные технологии, система обеспечения, информационное обеспечение, информационная безопасность, правовое регулирование, безопасность, тайна, информация с ограниченным доступом, цензура, защита, нормативно-правовые акты, Интернет-провайдер, трафик, специальное делопроизводство, киберпреступность.

Summary

The article provides an overview of the level of the development of the legislative provision system for information security of a person and a citizen, of the Ukrainian society and the State of Ukraine and its compliance with the modern requirements. The assess-

ment is given of progress and drawbacks in the legislative process within the competitive interaction of different internal and external political forces that are influencing the determination and formation of modern value preferences of the Ukrainian society and the state policy in the political, ideological, informational and psychological fields.

Key words: globalization, unification, communication technologies, provisional system, information security, legislative regulation, security, secrecy, restricted access information, censorship, protection, legal regulations, Internet provider, traffic, specific record keeping, Cyberspace criminality.

Отримано 2.11.2010

О. І. ВИГОВСЬКИЙ

Олександр Ігорович Виговський, кандидат юридичних наук, асистент кафедри Інституту міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БЕЗДОКУМЕНТАРНИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ: ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА

Протягом останніх десятиліть відбулися докорінні зміни у способах передачі цінних паперів. Обіг цінних паперів дедалі частіше опосередковується вчиненням спеціальних записів на рахунках у цінних паперах, а не передачею їхніх сертифікатів покупцеві. Дематеріалізація цінних паперів стала результатом переходу до принципово нової – опосередкованої системи володіння цінними паперами (*indirect holding system*), у якій відсутні прямі зв'язки між власником цінного паперу та емітентом і де з'являється необхідність звернення до посередника (зберігача, депозитарію), що веде облік прав на цінні папери. Інтеграція основних учасників зарубіжних фондових ринків до такої системи є одним з факторів зростання обсягів транскордонних операцій з цінними паперами завдяки полегшенню їх передачі між контрагентами, що перебувають у різних юрисдикціях.

Разом з тим як свого часу виникнення феномену бездокументарних цінних паперів поставило перед цивілістичною доктриною серйозні теоретичні питання, жваві дискусії довкола яких не вщухають і досі, так і функціонування системи опосередкованого володіння викликає потребу в проведенні серйозних наукових досліджень і розробки адекватного нормативного інструментарію регулювання відповідних відносин, який враховував би міжнародний характер самої системи і транскордонний характер операцій, що здійснюються в її рамках.

Предметом аналізу в даній статті є колізійні питання володіння й обігу цінних паперів, що перебувають в опосередкованому володінні посередників – міжнародних депозитаріїв й інших фінансових установ. Зокрема розглянуто концептуальні основи, що визначають відмінності в доктринальних підходах зарубіжних науковців до розв'язання цих питань, приклади їх вирішення в законодавствах ряду іноземних держав, напрями уніфікації правового регулювання у цій сфері. Сьогодні у вітчизняній науці міжнародного приватного права практично відсутні будь-які дослідження цієї проблематики, що зумовлює новизну звернення до цієї теми, а потреби вдосконалення чинного законодавства України про цінні папери – її актуальність та значущість.

Перш ніж приступити до розгляду вказаних питань, треба зробити короткий нарис особливостей і механізму здійснення транзакцій в системі опосередкованого володіння цінними паперами. Головною ознакою даної системи є те, що самі папери реєструються не на ім'я їх титульного власника, а на ім'я відповідного посередника або посередників, без участі яких відчуження титулу власності або обтяження коштовних паперів зобов'язаннями стають неможливими. Термін «посередник» у контексті системи опосередкованого володіння цінними паперами охоплює фінансові установи, включаючи брокерів, номінальних утримувачів, банки, системи клірингу і розрахунків, а також депозитаріїв¹, в яких відкриті рахунки в цінних паперах.

Головна функція даної системи – усунення правового зв'язку між емітентом й інвестором². Оператор системи є утримувачем усіх акцій, що депонуються у нього. Інвестор має лише право вимоги до оператора відносно визначених цінних паперів. Виникає досить цікава ситуація: незважаючи на те, що саме власник цінного паперу формально залишається управненою особою за цінним папером, реалізувати ці права безпосередньо відносно емітента він не може; сукупність його прав за цінним папером включається до обсягу його прав вимоги до посередника, і він має звертатися до останнього для їх реалізації.

Наступною ключовою ознакою системи опосередкованого володіння є наявність двох типів рахунків цінних паперах, які відповідають різним схемам обліку прав на цінні папери: «рахунки відокремленого обліку» (*non-fungible accounts*), на яких цінні папери обліковуються як такі, що належать кінцевому власнику, і «рахунки неперсоніфікованого (колективного) обліку» (*fungible omnibus accounts*), які не надають можливості ідентифікації фактичних держателів³. Відповідно виникає питання про правову природу прав власника на цінні папери, які обліковуються на таких рахунках.